

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, fél íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár:
egész évre 1000 K., félévre
500 K. Egyes szám ára 24 K

Tanárgyűlést megnyitó beszéd.

Tisztelt Közgyűlés!

A magyar református iskola múltját ünnepelni s jövőjét építeni jöttünk össze. Ünneplésünk tárgya ugyan csak a helybeli főgimnázium kétszázados múltja, de egy intézetünk küzdelmes élete a múltban tükörképe valamennyi református iskolánk küzdelmeinek, hányattatásainak és szenvedéseinek, jövőjük biztosítása, anyagi berendezésök és szellemi fejlesztésök pedig egyaránt közös, összetartó munkára szólít bennünket. Mert ha küzdelmes volt iskoláink múltja, még küzdelmesebbnek ígérkezik jövője.

A magyar református iskola nemzeti szellemtől lévén áthatva, benne mindenkor a nemzeti közélet érverése lüktet. Fejlődött, ha nemzetünkre fényesebb nap derült, tengődött, ha viharok dúlták nemzetünk életét. S a nemzeti étellel való benső kapcsolata folytán most, midőn nemzetünkre ezer éves életében a legsötétebb éjszaka borult s állami létünk forog kockán, református iskoláinkra is a legváltóságosabb korszak s a legnehezebb küzdelem vár. Fejlődésüket már ma is legsúlyosabb anyagi viszonyok korlátozzák, s míg tanáraik és tanítóik, lelki nívótásuk rovására, a létfenntartás nehézségeivel küzdenek, tanügyi berendezésük is lassanként lemarad a kor színvonaláról, pénzügyünk leromlása következtében nem pótolhatva elhasznált taneszközöket s nem tarthatva lépést a pedagógia haladásával. Jövőre pedig már legközelebb az a veszély fenyeget bennünket, hogy ami ez idő szerint legfőbb jövedelemforrását képezi iskoláinknak, a törvény által nem biztosított s csupán a kormányzat belátásán nyugvó államsegély és tanszemélyzetünk javadalmának állami kiegészítése részben, vagy egészben kiapad s tanintézeteink jelentéktelenné devalválódott alapítványaikra és tandíjbevételekre utalva, a legváltóságosabb helyzetbe jutnak. Ennek nem szabad megtörténnie, mert kulturintézményeink megbénítása akkor, midőn a történelmi Magyarország visszaszerzésére egyedüli erőnk nemzeti műveltségünkben van, s midőn e műveltség legerősebb alapja az iskola: egyértelmű volna a nemzeti öngyilkossággal.

A református iskola nemzeti jellegénél fogva a magyar nemzeti államnak mindig legbiztosabb pillérei közé tartozott. És ha a magyar állam im-

már oly nyomorúságos helyzetbe jutott, hogy saját létalapjait sem képes anyagi támogatásával erősíteni, meg kell mozdítani a nemzeti társadalmat! Föl kell támasztani a múlt századok protestáns hitbuzgóságát és áldozatkészségét, mely századokon át önerejéből tartotta fenn iskoláinkat. *De a református iskolának élni kell, mert fennállása életszükség úgy egyházunkra, mint nemzetünkre nézve.* Ne várjunk Széchenyieket a társadalom felébresztésére s ha nem akarunk méltatlan utódok lenni őseinkhez, ha van még bennünk „élni hit, jog és erő”, akkor nem szabad engednünk, hogy nemzeti műveltségünk ős forrásai kiapadjanak s a jövő nemzedékekre is gazdagon buzogva kell hagynunk szent örökségünket. Széchenyivel szólva: „Csak a gyenge él önmagának, az erős egész nemzeteket hordoz szívében.”

A történelem kérlelhetetlen logikája kétségtelenül bizonyítja, hogy *Kelet-Európában csak az a nemzet vihet vezető szerepet, melynek kulturája legmagasabb fokon áll.* A nyers erőszak ideig-óráig ülhet diadalt a szellemi erők felett, de állandó uralmat csak a lelki erők, a szellemi és erkölcsi felsőbbség gyakorolhatnak. Horatius szerint is: vis consili expers mole ruit sua. És ha nemzetünk e kulturális felsőbbiséget ezer év alatt kivívta a szomszéd népek fölött, azt fönntartani s általa uralmát visszavívni: önmaga és az emberiség iránti kötelessége. S bármennyire megnyugtató is a történetíró¹ megállapítása, hogy a magyar állam fennállása európai szükségesség, fennállásának biztosítékairól is gondoskodnunk kell, minek folytán nemzeti műveltségünk és köznevelésünk ügye a legelsőrangú politikai kérdéssé válik, az iskolának pedig nemzeti hadsereget kell növelnie.

De nemcsak az iskolafenntartás nehézségei állítanak súlyos problémák elé bennünket. Nem kevésbé fontos feladatok várnak megoldásra tanügyi szervezetünk körül is, mely a megváltozott életviszonyokhoz képest sürgős reformokat követel. És e tekintetben a református iskola szükségletei teljesen összeesnek az állami tanügy érdekeivel, amennyiben újabb időkben részint a törvényhozás, részint az államsegély következtében egész hazai közoktatásunk szervezete meglehetősen egységes képet öltött.

¹ Szegfű.

Ennek a kettős számnak ára 100 korona.

A történelem tanúsága szerint¹ nagy nemzeti katasztrófák után minden nép közoktatása emelésében keres és talál új erőforrást föléledéséhez. Poroszország a jénai nagy csatavesztés után, midőn Napoleon által földre sújtattott, területének felét elvesztette s már-már az enyészet szélére jutott, közoktatása szervezésével készíti elő feltámadását, fiatal tanítókat küld Pestalozzi iskolájába, akik aztán elsőrangú színvonalra emelik népnevelését, felállítja a berlini egyetemet s ezzel a német tudományosságnak világra szóló alapját veti meg. Franciaország a sedáni összeomlás után jön annak tudatára, hogy őt a német iskolamesterek tiporták le, siet átalakítani a haladástól addig elzárkózott köznevelési rendszerét s a közoktatás egész vonalán tanügyi reformokkal alapozza meg a revanchpolitika előkészítését. A schleswig-holsteini háborúban letört és megcsönkített Dánia népfőiskoláinak szervezésével építi újra nemzeti életét. E példákban tanulnunk kell nekünk is. Nekünk is mélyreható tanügyi reformokra van szükségünk, ha eltiport nemzetünket lábra akarjuk állítani.

Mindenek előtt szükségünk van gazdasági és ipari szakiskolákra, melyek elmaradt közgazdasági és ipari életünket fölemelve s a külföld járószalagától feloldozva, művelt gazda- és iparos osztályt teremtsenek nemzeti társadalmunkban. Megszívlelésre méltók egyik kiváló nemzetgazdánk szavai:² „Egy évezred óta vagyunk földmivelő állam, de még mindig nem értünk rá a földmivest a maga termelő munkájára kioktatni.“ Van ugyan egypártgazdasági akadémiánk, sőt megszerveztük az egyetem közgazdasági fakultását is, de művelt gazdáközönség nélkül a szaktudósok sem fogják előbb vinni az annyira sürgetett s valóban szükséges „többtermelés“ ügyét. Iparunk is csak akkor állhat meg a világversenyben, ha mentől több tanult munkása van s ha a munkás a kézügyességen felül gépeit, az egész termelési eljárást s iparának a termelési ágakkal és a kereskedelemmel való összefüggéseit jól ismeri. Hogy az ily szakiskolák hiányát mennyire érzi maga a társadalom is, mutatja Debreczen városának példája, mely elhatározó lépést tett egy „mezőgazdasági középiskola“ felállítására. Az intézetnek ugyan, melyet a mai középiskolával sok tekintetben egyenlő jogositással kívánának felruházni, a szakiskola és középiskola hivatásának összezavarása folytán már címe is fogalomzavart árul el, amennyiben a középiskola a lelki tehetségek harmonikus kiképzésével s épen a felsőbb szaktanulmányokra képesítő általános műveltségével nem állhat egyetlen életpálya szolgálatában, de ha a laikus közönség köréből szakemberek kezébe kerül a dolog, majd tisztázódnak a fogalmak s kialakulhat egy mezőgazdasági középfokú intézetnek agrikulturn államunkban hézagpótló szervezete. Ha már hegyvidekeinktől megfosztva bennünket a világ hatalmasai, csupán a délibábos rónaságot hagyták meg számunkra, jövőnkönkről álmodozva, ne ringassuk

¹ L. Riedl Frigyes irodalmi hagyatékát.

² Károlyi S.

el magunkat a délibáb ábrándképeibe, hanem ki-művelt értelemmel tegyük az áldott földet jövőnk biztos talapzatává.

A népnevelés terén is elég tennivalónk van. S bár közoktatásunk jelenlegi vezetője erős kulturális érzékkel növeli népiskoláink számát s erőteljes intézkedésekkel igyekszik előbb vinni az iskolán kívüli népművelés ügyét is, amitől népnevelésünk színvonalának emelése első renden függene, *tanítóképzésünk* évek óta a kísérletezés stádiumában van. Négy, öt vagy hat éves tanfolyammá átszervezése ma is függő kérdés lévén, ideiglenes, átmeneti tanterveivel csak a bizonytalanságot fokozza s magának az élethivatásnak is vonzó erejét csökkenti. Sajnos, hogy e téren református egyházunk törekvései is úgy a tanító-, mint az óvónőképítés tekintetében csak a jámbor szándék s elvi elhatározás határáig jutottak. Pedig proximus ardet Ucalegon.

Legáltalánosabb érdeklődés fűződik azonban *középiskolai nevelésünk* ügyéhez. S a nemzeti intelligencia nevelő iskolájáról lévén szó, középiskoláink reformja legnagyobb befolyást is gyakorolhat a jövő nemzedek műveltségére. Ösmeretes közoktatási miniszterünknek ide vonatkozó reformtervezete, mely a classica philologiai, modern irodalmi és a természettudományi tanulmányok uralma szerint 3 középiskolai típus létesítését vette munkába. Az első jelentené a humanisztikus gimnázium visszaállítását az újabbkori mellékhatásoktól megtisztított alakjában, habár a jelenleginél kevesebb számmal. A második, mint a modern humanizmus iskolája, az élő nyelvek és irodalmak tanulmányain építené fel az új nemzedek világnézetét, míg a harmadik a mai reáliskola renaissance-át volna hivatva megvalósítani. Sokszor megvitatott irányelvek ezek, melyek jogosultságát a mai kultúra sokoldalú differenciálódása indokolja. Minél több forrásból táplálkozik a nemzet műveltsége, annál gazdagabb lesz s annál több irányban termékenyíti meg a nemzeti életet. Csak egyet kell biztosítanunk valamennyi iskolatypusban: *a nemzeti szellem egységét s magyar faji sajátosságaink kiművelését*. A világháború tanulságai folytán a nemzeti eszme mindenütt erősödött s a világpolgárság ábrándja helyett közmeggyőződésé vált, hogy csak a nemzeti energiák kifejtése s a nemzeti műveltség útján tehetünk szolgálatot az emberiségnek is. *Magyar-ságunkban kell tehát műveltekké s műveltségünkben magyarokká lennünk*, úgy, amint Széchenyi kívánta, mert csak ebben van váltságunk a fenyegető végromlástól.

Hogy a nyugat műveltségét sokszor nevelésügyi politikánkban is túlbecsültük, arról eléggé meggyőződhetett bennünket a világháború vadsága s a rákövetkező trianoni béke kegyetlensége. Ám tanuljunk a külföldtől, de *magunkban kell keresnünk az újjá teremtő erőt, amint azt Zrinyi hirdette*. S ha a magyar géniusz már eddig is adott az emberiségnek világszerte ünnepeket költöket egy Petőfiben és Madáchban, nagy művészeket egy Munkácsyban, Fadruszban. Liszt Ferencben, kiváló tudósokat a Bolyaiakban, Eötvös Lorándban, világszerte

olvasott írók egy Jókaiában s a világ ismeretét mozditotta elő egy Körösi Csomában: a magyar léleknek több tehetségét állíthatjuk az emberi haladás szolgálatába a jövőben is közoktatásunk emelése által. Fajunk őseréje ma is fényesen nyilatkozik meg a katonai erényekben és testi jelenségekben, melyeket ezer év küzdelmei fejtettek ki, edzetek meg s a mai középiskola is híven ápol a testi nevelés felkarolásával. A magyar katona hősiességgel állotta meg helyét a világháború szörnyű harcaiban is, a Kárpátok fenyvesei, Doberdó sziklái hirdetik vitézségét. Sport- és atletikai egyesületeink pedig legközelebb is számos diadalt vívtak ki mindenütt a nemzetközi versenyeken. Hasonló színvonalra kell törekednünk a szellemi téren is a magyar elme kiművelésével, hogy megállhassuk helyünket a népek szellemi versenyében.

Ami a különböző középiskolai típusokat illeti, érdekes fordulata az eszmeáramlatoknak, hogy a *humanisztikus gimnázium s általa a latin-görög irodalmi tanulmányok*, melyek miatt a közelebbi évtizedekben a középiskola annyi támadásnak volt kitéve, a világháború után a műveltebb nemzeteknél mind erősebb lendületet vesznek. Sőt Franciaországban, hol a középiskola négyes furcatiojával 20 év óta a legváltozatosabb tanulmányi irányokat tüntette föl, a jövő iskolai évtől kezdve egyetlen középiskolai ágazat sem lesz latin nélkül, s a görög nyelv tanulása is általánosan kötelezővé válik legalább két éven át. A művelt emberiség önkéntelenül érzi, hogy azon erkölcsi értékek között, melyeket a világháború lábba tiport, *legtöbbit veszített a humanitás, az emberiség*. E nélkül pedig lelki műveltség nincs s bármennyi ismerettel legyen is gazdag az elme, a lélek üres marad. E humanitásnak örök és kiapadhatatlan kútforrása a görög és latin irodalom, s mint az újkor hajnalán, ma is ezek tanulmányozásával igyekeznek magasabb ethikai színvonalra emelni az arra hivatott nemzedék nevelését. Másfelől szintén elég általános szükségérzet, hogy az Európa-szerte uralkodó politikai demokrácia szélsőségeivel szemben correctivumot állítsunk. *A demokrácia a maga nivelláló hatásával mindenütt leszállítja a műveltséget*, elemi iskolai képzettséggel is a törvényhozás asztalához, sőt miniszteri bársonyszékbe ültetve azokat, kiket a népkégy felszínre emelt. Gondoskodni kell tehát egy *elite* társadalmi osztályról, mely a klasszikus irodalom örök ideáin növe fel s a múltat összekötve a jövővel, magasabb lelki műveltségével és szélesebb látókörével irányítsa a nemzeti életet. S ez elite-osztály növelésére volna hivatva a különböző tanulmányi irányok között a humanisztikus gimnázium.

Részemről különben nem annyira a tanulmányi irányoknak hajlam- és tehetség szerinti megosztásától, nem is új tantárgyaktól vagy tantervektől várom középiskolai nevelésünk megújulását, hanem *magának a nevelésnek s mindenek felett tanárságunknak szellemétől*. Ha mindazokat az alapelveket, melyeken erkölcsi nevelésünk eddig is épült: a vallásosságot és hazafiságot, a kötelesség-

teljesítést és jellemképzést, az erkölcsi világrend és eszmények uralmát a lelkekben mélyítjük és erősítjük, nevelésünkkel jövőnknek is legerősebb biztosítékait rakjuk le. Mindenek előtt mélyebbé és bensőbbé kell tenni vallásos nevelésünket, hogy az isteni gondviselésben vetett hit fölemelve az elcsüggedt lelkeket, erősítse küzdelmeikben s az erkölcsi világrendbe vetett reménységgel bátorítsa nemzeti törekvéseikben. Állítsuk példaképen ifjúságunk elé Hollandia buzgó vallásosságát nemzeti jólétével együtt, hogy az iránytűként szolgáljon életvezetésökben. Az ünneplő hazafiságot, mely iskolai életünkben is fölöttébb dominál, át kell váltanunk a munka hazafiságára, hogy mindenki építsen a haza sorsán, ne csak ajkainkon zengjen a „Rendületlenül“ s „könnyelmű szájon merő szokássá szent imánk ne váljon“. Ifjúságunknak akarateréjét, a háború és felfordult világrend folyamán nagyon meglazult kötelességérzetét kell edzenünk, hogy lelkét-testét kiképezve, bármilyen munkakörbe állítja is sorsa maga és a haza érdekében, legfőbb vezérelve a kötelességteljesítés legyen. És aminek legnagyobb hijával van nemzeti társadalmunk, növeljük igazi erkölcsi jellemeket, kik vészben-viharban rendületlenül megállva, irányt adhassanak ingatag közeletünknek. Világnézetüket pedig emeljük ki abból a földön csúszó anyagias gondolkodásból, melybe a létért való küzdelem sülyesztette a mai generációt s a magasabb emberi hivatás tudatára ébresztve, tegyük az erkölcsi- és nemzeti eszmények hordozóivá, hogy egy óhajtott ideálisabb korszaknak legyenek magvetőivé. És ha mindezen nevelési tényezőket egy központi nemzeti eszme: a haza- és nemzetmentés szolgálatába állítjuk: akkor betöltöttük nemzetnevelő hivatásunkat.

E nevelési iránynak természetesen legfőbb biztosítéka a tanárság közszelleme. Jól ismerem a magyar s közelebről a református tanárság szellemét, mely valamint a múltban hűséges apóloja és terjesztője volt nemzeti eszményeinknek, úgy ma a legsúlyosabb anyagi viszonyok s a létfenntartás emészető gondjai között is nemes idealizmussal, szinte önmegtagadással szolgálja a nemzeti nevelés ügyét. És semmi kétségem benne, hogy tanárságunk megértve az idők intó szavát, ezután is teljes odaadással működik közre egy magasabb szellemi és erkölcsi színvonalú nemzedék kiképzésében s kiirthatatlanul igyekszik szívébe vésni nemzeti aspirációkat. De tudom azt is, hogy a győzelem mámorában elbizakodott ellenségeink még nevelésünket sem nézik közönyös szemmel s nem elégedve meg politikai összetörésünkkel, anyagi kifosztásunkkal, szellemi életünkben is meg akarnak bénítani bennünket, hogy annál tovább biztosítsák a ránk erőszakolt béke lenyűgöző bilincseit. Szinte hihetetlenül olvassuk a kegyetlen gondolatot, hogy a befolyásuk alatt álló Népszövetség útján a letiport nemzeteknek még iskolai tankönyveit is nemzetközi ellenőrzés alá akarják venni, hogy irredenta eszmékkel ne zavarják a világ torzbékéjét. Megtehetik, hiszen

övek a hatalom. *De a lelkeket megölni nem lehet.* S ha tankönyveinkben sem hirdethetjük ezeréves hazánk ősi határaihoz való jogainkat, a tanári katedrákon szólal meg a nemzeti génusz, száz alakban támad fel a költő által megénekelte pápai kálvinista professzor, aki be zélni fog tanítványainak a kárhágói harangokról s azokban az ágyúvá öntött magyar harangok szólalnak meg, beszélni fog a kárhágói nőknek hajókötelekké font hajáról s az a magyar haza oltárára szánt áldozatokat fogja jelképezni, és hazánk történelmi integritása annál hamarabb fog testet ölteni. Tanárságunk szellemében eme bizalommal, nemzetünk jövőjében eme hittel s szeretettel üdvözölve t. tagtársainkat, tanáregyesületünk 17-ik közgyűlését ezennel megnyitom.

Hódmezővásárhely, 1923 augusztus 24.

Dóczy Imre,
tanáregyesületi elnök.

Közélet

Hollandus kiküldöttek Debreczenben.

Hollandia régi nemzeti, történelmi református egyházának két hivatalos kiküldöttje: Dr. Cramer A. János utrecht-i és Dr. Böhl Ferenc groningeri egyetemi tanár látogatta meg augusztus 26. és 27. napjain Debreczont.

Első útjuk vasárnap délután a gályarabok emlékoszlopához vezetett, ahol nagy honfitársunknak és hittestvérünknek Ruyter Mihály tengernagynak emléke kegyelettel újult fel előttük. Öt óraker a Nagytemplomban volt vallásos ünnepség, amelyen Dr. Baltazar Dezső püspökünk buzgó fohász után meleg szavakkal üdvözölte a hitben gazdag és lélekben erős testvéregyház küldöttjeit, akik közül előbb Dr. Cramer, majd Dr. Böhl szólott ifjú Csánky Benjámintolmácsolásával az egész templomot betöltő gyülekezéshez, az ige erejével tanítván a kitartásra, egyetértésre és szeretetre. Az egyes beszédek között a Templomegyesület vegyes kara énekelt. A vallásos ünnepség végén az Úr asztala köré gyűltek azok a szülők, akiknek gyermekei épen a régi református egyház tagjainak vendégszeretettel élvezték. Ezeknek nevében Uray Sándor lelképásztor mondott köszönetet a hála őszinte és meleg hangján.

A templomi ünnepség után a debreczeni lelkésztestület az egyháztanács termében gyűlt össze, ahol Dr. Révész Imre moderátor köszöntötte őket. A szívből jövő szavakra Dr. Cramer válaszolt, ismertetvén a holland református egyház helyzetét.

Hétfőn a holland küldöttek Kiss Ferenc kálvineumi elnök és Dr. Révész Imre kíséretében kocsin kimentek Hajdúböszörménybe s megtekintették ott a Kálvineumot. Az intézet magasztos rendeltetése, szép berendezése, tisztasága nagy gyönyörűséget szerzett nekik. Volt az intézetben néhány ifjú, akik részint teljes árvaságuk, részint

megszállott területről való voltak miatt nem mehettek haza.

Délután visszatérve, a kollegium anyakönyvtárat tekintették meg, ahol Dr. Varga Zsigmond egyetemi tanár, könyvtár-igazgató a könyvtár hollandi vonatkozású műveiből olyan kollekción állított egybe, amely Hollandiában is ritkaság számba megy.

Este vacsorán Dr. Erdős József egyetemi tanárnál voltak, aki annak idején két éven át tanítványa volt Dr. Böhl professzor édes apjának Dr. Böhl Eduard bécsi egyetemi tanárnak, a nagy református dogmatikusnak. A családias asztalnál a régiekre visszaemlékezés és az új összeköttetés révén erősödött az atyafiúi kötelék. Kedves dolog volt hallani, hogy Dr. Böhl professzor, nemrég elhunyt feleségével annyira szíven viselte a Groningenbe jutott magyar gyermekek sorsát, hogy a kísérő magyar tanítónők bevonásával, két magyar nyelvű elemi iskolát szervezett s ott rendszeresen folyt a tanítás magyar nyelven, hogy a kicsinyek az ismeretekben el ne maradjanak. Bájos dolog lehetett az is, amikor Dr. Cramer professzort Utrecht utcáján holland köszöntéssel üdvözölt egy parányi magyar fiú.

A holland vendégek augusztus 28-án reggel búcsúztak el Debreczontól s utaztak tovább Sárospatakra. Debreczeni időzésükre mindig szeretettel fognak visszaemlékezni, amely szeretet annál erősebb, mert gyökérszála abba a százados talajba fogóznak, amelyet a hittestvéri segítség és hálaérzet tettek Istentől áldottá.

E. K.

Ami kiment a divatból.

Valamint egy-egy düledező épületnél, ha nem is egyszerre, de lassanként vesszük észre azt, hogy a fundamentomban van valami hiba; ilyenformán vagyunk a mai társadalmi élettel s annak rettenetes problémáival.

Hogy a magam módszere szerint megmagyarázzam, amit írni akarok, egy különös — s kissé pikáns ízű — dologgal próbálok bevilágítani a modern társadalmi élet homladozó falai közé.

Fiatalabb éveimben, bizonyos előszeretettel viseltetem a művészetek egyik ága, a rajz s a festészet iránt. Nagy-nagy előszeretettel forgattam a rajz-kretát meg az ecsetet. S sohasem tudom elfelejteni, amikor egyik tanuló társam egy kecses női képet hozott elém lerajzolás végett. Egy felnőtt leányt ábrázolt ez a kép, amint térdig érő ruhában áll egy hordó előtt s a hordó víztükrében bámulja önmagát.

Valami nagy dolog volt ez akkor, egy térdig érő ruhát viselő leánynak a képe. Mert hát abban az időben a bokáig érő ruha volt a divatos.

Még ma is emlékszem, hogy milyen óvatossággal rajzolgattam ezt a képet, hogy valami módon valamelyik professzor észre ne vegye, mert valószínűleg „kevésbé szabályszerű“ magaviseletet kaptam volna ama pikáns kép elkészítéseért.

Sőt arra is emlékszem, hogy például Sárospatakon, a bodrogsági uszodánál, megállt néha napján az uszoda szolgálója s emilyen szavakkal kergetett szét bennünket, akkori diákokat: „Takarodjanak innen, mert most a leányok s az asszonyok fognak fürödni. . . .“

Óh! milyen változás történt azóta a világon. A térdig érő szoknyájú leányzó képét nem kell ma már dugdosni a professzorok szeme elől. Hiszen ilyen ruhában sétálhat ma már minden leányzó. (Sőt itten-ottan Röntgen-sugarak nélkül is átlátszó rövid szoknyákban.)

Nyárnak idején pedig szépen fürdenek egymás mellett az arany ifjúság és a leányzó sereg. S annyira megszokott dolgok ezek ma már, hogy szinte hallom is a kritikát ezen sorok nyilvánosságra bocsátásánál: Megvénültél pajtás, ez a baj! . . .

Hát jó, aláírom, hogy huszonhat év pergett le azóta, amióta ama puritán erkölcsök uralkodtak a mi soraink között. De bátor vagyok kijelenteni azt is, hogy én bizonyos társadalmi betegséget állapítottam meg a magam környezetében, a rövid szoknya s a strandolás meghonosodása óta.

Azt írtam ugyanis e cikk címül: Ami kiment a divatból.

Hát megállapítom ama tényt, hogy a szégyen- szeméremérzet jórészt kiment már a divatból.

S bármilyen humorosnak látszik is az én felfogásom, de tény, hogy én előttem a rövid női ruha, illetőleg a ruhával le nem takart női lábszár, nem egyéb, mint társadalmi életünk szégyenérzetének a fokmérője.

De hát gyerünk a bizonyítással.

A mi napjainkban tudnivaló dolog, hogy egy-egy jóképű falusi kerülőnek, csösznek annyi jövedelme van, (sőt néha talán még több is), mint egy egyetemi tanárnak.

Hát ez mi?! Nem egyéb, mint egy illusztris példa arra nézve, hogy a szégyenérzet kiment a divatból.

De gyerünk tovább!

Látok nyugalmazott öreg papokat, szegény özvegy papnékat, alig egy-két méter kelme árával egész esztendőre kifizetve. Kifizetve ám ugyanakkor, amikor a papi tagok körül egymásután mázsálgatjuk le a drága búzát, cséplésnek idején.

Hát ez mi?! Egy példa arra nézve, hogy a szégyenérzet maholnap felveszi a néhai nevet, még közöttünk papok között is.

Tavaly ősszel, amikor a debreczeni kollégium érdekében megindult a burgonya gyűjtés, a saját füleimmel hallottam 50—100 holdas emberek ajakáról: Menjének a diákok kapálni!

Hát ez mi?! Semmi nem egyéb, mint az a tényállás, amit a társadalom szeméremérzetének remek symboluma, a térdig kilátszó, színes harisnyában mozgó női lábszár mutat, hogy tudniillik, a szeméremérzet kiment a divatból.

És vajjon nem érezzük-e lépten-nyomon, a saját környezetünkben, a szégyenérzet teljes csődjét? Nem érezzük-e, hogy éppen csak illedelemből kell elhallgatnunk néha napján, a mi őszinte,

puritán elődeinknek, atyáinknak régi, talpraesett kiszólását: Hát van bőr az ön ábrázatán?! . . .

S éppen ez a baj, hogy a mi modern kultúránk olyan képmutató ösvényeken, olyan farizeus tempóban halad előre, hogy itten-ottan szégyeneljük ma már elődeinknek, atyáinknak őszinteségét is.

Holott szerény nézetem szerint, a mi hivatásunk, elődeinknek ezen puritán gondolkozása, sőt modora nélkül, éppen a mai világban — hétköznapi nyelven szólva — keveset kóstál.

A szégyenérzet csődje ugyanis nemzeti, sőt világkatasztrófát is okozhat.

Nekem legalább, a szégyenérzet jelenlegi csődjénél, mindig az a nagy világtörténelmi jelenet jut eszembe, amit Madách Imre írt meg „Az ember tragédiája“ remek művében, a római piacon lejátszó jelenetnél.

Könnyű, rövid, lenge ruhákban, ingekben zül- lenek itt a nők az akkori férfiakkal együtt s a távolból feltűnik a kereszt. S aztán jön Péter apostol s kemény, dörgő hangon hirdeti az evangéliomot.

A szégyenérzet csődje itt zörgeti már a mi ablakainkat is. A római piaci jelenet itt pereg le már maholnap utcáinkon, házaink előtt. . . Tehát apostolokra, kemény hangú apostolokra van szükségünk.

S minthogy lapjainkban szó esik néha napján a jövő papi nemzedék neveléséről, menjen tehát az én szerény kérelmem a mi nagyérdemű egyházi pedagógusaink közé, a következő szavak kíséretében: Nem képmutatásra hajlékony ifjúságot, nem nagyképű prófétákat, hanem nyílt, őszinte, puritán papokat, apostolokat kérünk, akik korunk ostoba, veszedelmes szokásaival fel fogják venni a nyílt harcot.

Baráth Imre.

Különfélék

Gyorsan megnövekedett alapítvány. Márk Endre ömértósága a múlt év végén a komlódtótfalui egyháznál 10.000 koronával egy alapítványt létesített azzal a rendeltetéssel, hogy az kamatoztassék addig, míg 100.000 koronára növekszik s akkor kamatai évenként szegény iskolás gyermek segélyezésére, illetőleg az egyház közszükségeinek fedezésére fordíttassanak. Alig telt el egy félév, a nemes szívé alapító az eredeti 10.000 koronát 100.000 koronára ki is egészítette, hogy az alapítvány életbelépve, nemes rendeltetését már is megkezdhesse. A dicsérő szavak feleslegesek, eke- sebben beszél a tett. A komlódtótfalui presbiterium nemes szívé jóttevőjét az egyházközség dísztagjává és örökös tiszteletbeli főgondnokává választotta.

A biblia-fordítások száma 558.

Jutalmazott tanító. Gagyí Károly olaszliszka-i tanítót, 43 évi kiválóan eredményes működéséért a Magyar Tudományos Akadémia a Wodianer-jutalommal (5000 K) tüntette ki. A nagyjelentőségű jutalmat ünnepség keretében adták át a ne-

velés terén és egyházas erésben, hithűségben példaképpül szolgáló iskolamesternek.

Erősen porlik. Nem írunk külön cikket, nem rekriminalunk, nem imputálunk céltatosságot, azt sem keressük, hogy statisztikai műszó-é, csak közöljük a látó szeműek és halló fülűek részére azt, amit az 1920-i népszámlálás adatait tartalmazó vaskos könyv a bevezető részben a reformátusokról ír: „A reformátusok legnagyobb arányban vannak — úgymond — a megcsonkított Bihar vármegyében, ahol arányuk 78·9°/_o-ra megy fel. A 70°/_o-ot meghaladják még Beregben és Hajdúban, a 60-at Szatmárban és kis Ungmegyében. Több megyében nincs abszolút többségük, ellenben Szabolcs vármegyében 37°/_o-kal relatív többségben vannak. A törvényhatósági jogú városok közül erős a reformátusok többsége Debreczenben 65·7°/_o és Hódmezővásárhelyen 60·2°/_o-al; többségük azonban itt is, mint majdnem mindenütt, erősen porlik; Debreczenben ugyanis 1910-ben még 68·3, Hódmezővásárhelyen 63·3°/_o volt a reformátusok aránya.“

Elvett református földek. A nagyszalontai egyháznak fennhatósága alá eső 200 hold földjét, amely a lelkipásztorok és tanítók javadalmazására szolgált, az oláh megyei agrárbizottság teljes egészében kisajátította azon a címen, hogy az holtkézi birtok. Megjegyzendő, hogy az agrártörvény szerint az egyháznak 200 holdnál több földet kellene kapnia s a földigénylők kijelentették, hogy a református egyház földjéből egyikőjük sem igényel egy négyzetmétert sem.

A felső Tisza partján a munkás hit napról napra újabb bizonyosságát adja annak, hogy ott a romokon új élet csirái bontakoznak. Szép példáját adta ennek a kis 400 lelkes tiszacsécsi egyház, mely Orosz Kálmán lelkésze buzdítására és lankadatlan vezetése mellett, nagy erőfeszítéssel, több mint három millió korona költséggel renováltatta templomát és tornyát. — Biztató jelenség ez a pusztító atheista áramlattal szemben. Augusztus 5-én volt a templomszentelési és gombtételi ünnepély, mely alkalmával a gombtételnél a fáradhatatlan tevékenységű Sipos József esperes mondott lélek-nemesítő imát, tartalmaz beszédet Kovács Jenő milotai, templomszentelési imát Szalay Pál szatmárcsekei és megható beszédet Fekete Lajos tiszakörödi lelkész mondott. — A Mindenható tegye gyümölcsözővé e gyülekezet további munkásságát.

Leányegyesületi konferencia Kiskunhalason. A Magyar Evangéliomi Nőegyesületek Nemzeti Szövetsége ez évi közgyűlését és konferenciáját Kiskunhalason tartja szeptember hó 7–9-ig. A konferencia tárgyai három sorozatot képeznek a következő címenek: I. Bibliatanulmány a Szentháromságról: a) Te benned bízunk eleitől fogva. b) Jer lássuk az Úr keresztjét. c) Jövel Szent Lélek Úr Isten. II. a) Leányok helye a társadalomban. b) Leányok helye az egyházban. c) Hazaszeretet — világtestvériség.

III. a) Leányok életének hiányai és igényei. b) A segítés irányelvei munkánkban. c) Munkánk gyümölcse. Ezenkívül lesznek gyakorlati bemutatók leányegyesületi és leánycserkész összejövetelekről és vasárnap nagy nyilvános vallásos estély.

Biblia-égetés Délamerikában. A Retormed Church Messenger július 19-i száma fényképet mutat be arról a jelenetről, amikor Délamerika egyik városkájának piacán a napokban megégették az evangéliomi misszionáriustól megvásárolt bibliákat. A megégetés csak erősítette az érdeklődést a biblia olvasása iránt.

Csenkamagyarországon az 1920-ban megéjtett népszámlálás szerint 7.980,143 lélek él, a 92.916 négyzetkilométerre zsugorodott ország népsűrűsége 81·9 lélek négyzetkilométerenként (a békébeli népsűrűség 64·2). Vallásfelekezet szerint van 1.670,144 református, 5,096,729 római katolikus, 175,247 görög katolikus, 497,012 evangélikus, 50,990 görögkeleti, 6,224 unitárius, 473,310 zsidó, 10,487 egyéb. Százalékos megosztás szerint 21°/_o református, 68·9 róm. kath., 2·2 gör. kath., 6·2 evang., 0·6 gör. kel., 0·1 unitárius, 5·9 zsidó, 0·1°/_o egyéb. Anyanyelvét illetőleg magyar 7·147,053, német 551,711, tót 141,882, horvát 36,858, oláh 23,750, bunyevác és sokác 22,399, rác 17,131, a többi már a tizezret sem éri el.

Hivatalos Értesítés

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3349—1923. szám.

Valamennyi tanintézet igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi augusztus hó 14-én 85,950. szám alatt a polgári iskolai tanári képesítő vizsgálatokról f. évi május hó 1-én 35,313. sz. alatt kiadott új szabályzat alapján oklevelet szerzett polgári iskolai tanárok és tanárnők középiskolai érettségi vizsgálatára vonatkozólag kiadott rendelete másolatát alább közlöm.

Debreczen, 1923. évi augusztus hó 28.

Tisztelettel

Dr. Révész Imre,
püspök-helyettes.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

85,950—1923. szám. VI. ü. o.

Valamennyi tanker. kir. Főigazgatóságának.

Valamennyi a vallás- és közoktatásügyi miniszterium rendelkezése és vezetése alá tartozó középiskola igazgatóságának.

Hivatali elődöm folyó évi május hó 1-én 35,313. sz. alatt új szabályzatot adott ki a polgári iskolai tanári képesítő vizsgálatokról. Ennek értelmében ez eddigi két szakcsoport (nyelv-történelmi és mennyiségtan-természettudományi) helyében három szakcsoport (A. magyarnyelvi és történelemtudományi, B. földrajz, természetrajz-vegytani, C.

mennyiségtan- természettan- vegytani) lépett és a képesítő vizsgálatok tananyaga is részben megváltozott.

Ennélfogva a Középiskolai Rendtartás 130. §-ának erre vonatkozó második kikezdését következőképpen módosítom:

„Ha valaki polgári iskolai tanári, vagy tanárnői oklevél alapján gimnáziumi, vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt akar szerezni, akkor az illető szaktárgyaiból (az A) szakcsoportbeli, a magyar nyelvből és történelemből, a B) szakcsoportbeli, csakis akkor, ha leánygimnázium érettségi vizsgálatra jelentkezik, a földrajzból és ásványtan-vegytanból, C) szakcsoportbeli a mennyiségtanból, természettanból és vegytanból) sem a VIII. osztályú magánvizsgálaton, sem az érettségi vizsgálaton nem vizsgálendő. A nyolcadik osztály többi tárgyaiból — a filozófia kivételével — valamint az I—VII. osztályok különböző tananyagából azonban vizsgálatot tartozik tenni s ennek sikere esetén érettségi vizsgálatot tehet azokból a tárgyakból, amelyek oklevelében nem szerepelnek mint szaktárgyak. Szaktárgyainak érdemjegyei polgári iskolai tanári, vagy tanárnői okleveléből veendőek át“.

A VIII. osztály vizsgálatát megelőző különböző vizsgálat tananyagát az 1921. évi 3548. V. sz. rendeletről (megjelent a „Hivatalos Közlöny“ 1921. évi május 1-ei 18. számában) némileg eltérően következőképpen állapítom meg:

I. Független iskolákban A) és B) szakcsoportbeliek részére: latin nyelv (I—VII.), görög nyelv, vagy görög-pótló (V—VII.), német irodalom és előírt irod. olvasmány (VII.), fizika (VII.), mennyiségtan (VI—VII.); *C) szakcsoportbeliek részére:* latin nyelv (I—VII.), görög nyelv, vagy görög pótló (V—VII.), német irodalom és előírt irod. olvasmány (VII.).

II. Főreáliskolákban A) és B) szakcsoportbeliek részére: német irodalom és előírt irod. olvasmány (VII.), francia nyelv (III—VII.), fizika (VII.), mennyiségtan (VI—VII.), ábrázoló geometria (VI—VII.); *C) szakcsoportbeliek részére:* német irodalom és előírt irod. olvasmány (VII.), francia nyelv (III—VII.), ábrázoló geometria (VI—VII.).

III. Leánygimnáziumokban A) és B) szakcsoportbeliek részére: német irodalom és előírt irod. olvasmány (VII.), francia nyelv (III—VII.), latin nyelv (V—VII.), fizika (VII.), mennyiségtan (V—VII.); *C) szakcsoportbeliek részére:* német irodalom és előírt irod. olvasmány (VII.), francia nyelv (III—VII.), latin nyelv (V—VII.).

Ez a rendelkezésem azonban csak oly érettségi vizsgálatra jelentkező okleveles polgári iskolai tanárookra és tanárnőkre vonatkozik, akik a 1922. évi május hó 1-én kiadott képesítő vizsgálati szabályzat szerint szereztek oklevelet.

A szóban levő vizsgálatokra korábban szerzett polgári iskolai tanári oklevél birtokában jelentkezők különböző és érettségi vizsgálati továbbra is az 1921. évi 3548. V. sz. rendelet alapján tartandók meg.

Budapest, 1923. évi augusztus hó 14-én.

A miniszter helyett:
Olvashatatlan aláírás.
államtitkár.

Pályázat

a pocsaji (Bihar m.) református egyház III. újonnan rendszerezett tanítói állására. Javadalom: egyháztól a 122,000—1922. sz. vkm. rendelet alapján megállapított fizetés, törvényes lakbér (ki látás van október 1-től természetbeni lakásra). Az államtól: államsegélyek. — Kötelessége: az iskolaszék által kijelölendő osztályok tanítása, kántor indokolt elfoglaltsága esetén helyettesítése, belmissziói és egyháztársadalmi munkákban lelkesnek segédkezés. Pályázatok oklevéllel és a kommun alatti magatartás igazolásával kellően felszerelve szeptember 22-ig lelkészi hivatalba adandók be.

Presbiterium.

Pályázat.

A kabai református egyház pályázatot hirdet egy tanítói állásra. Javadalom: I. Az egyháztól a) 122,000—922. sz. rendelet szerint a miniszterium által megállapított helyi hozzájárulás; b) 1 (egy) öl tűzifa; c) lakbér. II. Az államtól: megfelelő segélyek. Kötelesség: A presbiterium által kijelölt osztály vagy osztályok egyházkerületi tanterv szerint vezetése; egyházi belmissziói munkában segédkezés. Menekültek, B) lisztások előnyben. Nők is pályázhatnak. Forradalom és kommun alatti viselkedés igazolandó. Pályázati kérvények 1923 szeptember hó 28-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz adandók be. Az állás azonnal elfoglalandó.

Barabás Samu,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A gyulai református egyház pályázatot hirdet egy újonnan szervezett tanítói állásra. Javadalma az egyház pénztárából 1000 kor. és amennyit a 122,000. sz. miniszteri rendelet megállapít. Törvényszerű lakbér, esetleg egy szobából és konyhából álló szükséglakás. Államsegélyek. Kötelessége: presbiterium által megállapított osztályok vezetése, belmissziói munkában segédkezés. Pályázhatnak férfiak és nők, menekültek és B) lisztások előnyben. Pályázati határidő szeptember 21.

Gyula (Békés m.), 1923 augusztus hó 27.

Református egyháztanács.

Pályázat.

Az *abádszalók*—*abádi* református egyházközség presbiteriuma lemondás folytán megüresedett kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Díjlevél szerinti *javadalma*: 1. Lakás kerttel, udvarral, melléképületekkel. 2. 9 kat. hold 575 □-öl szántó föld. 3. Készpénz egyháztól 703 korona. 4. Stóla. 5. Államsegély. *Kötelessége*: A presbiterium által kijelölt osztályok egyházkerületi tanterv szerinti tanítása, lelkész és tanítók díjtalan helyettesítése, lelkésznek egyházi munkában segédkezés, dalárda vezetése. Okmányokkal, bizonyítványokkal, igazolványokkal s visszaküldési bélyeggel szabályszerűen ellátott kérvények a presbiteriumhoz címezve szeptember 22-ig lelkészi hivatalba adandók be.

tember 9-ig adandók be. Próbaéneklésre és orgonázásra saját költségükön szeptember 9-én délelőtt 10 órakor jelentkezők előnyben részesülnek. Állás azonnal elfoglalandó. Abádszalók, 1923 augusztus 20-án. **Szappanos Károly** református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A törökszentmiklósi református egyház által hirdetett IX. számú férfi tanítói állásra a pályázati határidő 1923 szeptember hó 15-ig meghosszabbítatik.

Gaal István,
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

Pályázat

a törökszentmiklósi református egyháznál lemondás folytán megüresedett XIII. számú férfi tanítói állásra.

I. Javadalom: 1. Fizetés az egyháztól a 122,000. számú rendelet szerint a jelenben 9000 korona. 2. Törvényszerű lakbér, lakbérpótlék. 3. Megfelelő fiz. kieg. államségély.

II. Kötelességek: 1. A reá bízott osztály, vagy osztályok vezetése. 2. Kántor és lelkész díjtalan helyettesítése. 3. Presbiteri és iskolaszéki jegyzői tiszt betöltése. 4. Ifjúsági és szeretet-egyletnél díjtalan segédkezés.

Orgonázni tudó okleveles tanítók keresztlevéllel, oklevéllel, működési, orvosi, honossági, kommunizmus alatt tanúsított magatartásukat igazoló községi és lelkészi bizonyítványokkal s végül az illetékes tanfelügyelők véleményével ellátott kérvényeket hirdetés megjelenésétől számított 15 (tizenöt) napon belül alulírott iskolaszéki elnökhöz küldjék.

Menekültek, „B” listások, valamint próbaéneklésre és orgonázásra saját költségükön a pályázati határidő alatt bármely napon jelentkezők előnyben részesülnek. (Megjegyeztetik, hogy a városban polgári fiú- és leányiskola van.)

Törökszentmiklos, 1923 augusztus 23.

Gaal István,
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A laskodi református egyház pályázatot hirdet II. tanítói állásra. Javadalom: 1. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 122,000—922. sz. rendelete szerint egyháztól évi 9000 korona. 2. Törvényszerű lakáspénz. 3. Államségélyek. Kötelessége a kimutatott osztályok tanítása, lelkész, kántor helyettesítése. Belmissziói, egyháztársadalmi és kulturális munkában lelkésznek segédkezés. Állás szeptember 1-én elfoglalandó. Erdélyi menekült tanítók, úgyszintén orgonázásban jártasok előnyben részesülnek. Pályázati kérvény a kifogástalan egyházi és hazafias magatartást igazoló okmányokkal szept. hó 20-ig Ary Antal lelkészhez küldendő. Válaszbélyeg csatolandó.

Laskod (u. p. Petneháza), 1923 július hó 20.

Presbitérium.

Debreczen szabad királyi város és a Tiszántúli református egyházkerület

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala,
zenemű-, papir- és írószerkereskedése

Debreczen, Ferenc József-út 26. sz.

Igen fontos zsolttárügyi értesítés!

1923 szeptember hóra a zsolttár árak a következők:

4° quartalak, nagybetűs zsolttár

papirkötésben K 8820.—
félvászon kötésben K 10030.—
egészvászon kötésben K 11830.—

8° oktáv alakú zsolttár

papirkötésben K 4180.—
félvászon kötésben K 4560.—
egészvászon kötésben K 5260.—

16° iskolai kiadású zsolttár

papirkötésben K 2730.—
félvászon kötésben K 3050.—
egészvászon kötésben K 3650.—

32° legkisebb zsolttár

papirkötésben K 2310.—
félvászon kötésben K 2690.—
egészvászon kötésben K 3120.—

Megjegyezni kívánjuk, hogy ezen árak csak most vannak érvényben és az esetben, ha az Országos Pénzügyi Tanács a földadó lerovására újabb és magasabb búza árat állapít meg, úgy az itt közölt árak is emelkedni fognak.

Ajánljuk ezenkívül díszkötésű zsolttárainkat a következő minőségekben és árakon, de egyelőre csak 16° alakban és a következő könyveket:

I. kiadás, versbe szedve

vászon díszkötés, párnázott aranyfémekkel
Alapára K 15.—
valódi bőr, díszk., párnázott aranyfémekkel
Alapára K 30.—

II. kiadás, prózába szedve

diszvászon, kehely és préseléssel
Alapára K 8.—
diszvászon, párnázott, vörösmetszés, tokban
Alapára K 12.—
diszbőr, párnázott, aranyfémekkel, tokban
Alapára K 30.—
Uray Sándor: Tárgymutató az új zsolttárhoz.
Alapára K —30

Varga: Koralkönyv az új zsolttárhoz.
Ára K 6000.—

Az alapárak, a Magyar Könyvkereskedők Egylete által, hétről-hétre megállapított szorzószámmal szorzandók és az így előálló árakban szállítjuk ezen könyveket. **Mai szorzószám 1500.**